

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 11.

У Суботу 7. Октобра.

1844.

О К О Б О Ж І Є.

У высина модры одъ небеса,
 Гдѣ се шеће сунце и звѣздице
 По стазици у обругъ ставитой:
 Онди, брацо, зене око Бож'є,
 Свѣтлостъ дає сунцу источномє,
 Ситне звѣзде на нѣму се грію,
 Сяй-мѣсече у нѣм' се огледа.
 Живоносный погледъ ока твога
 Крозъ облаке громовне и тмину
 До средине земальске допире,
 Свакомъ створу у срце заври,
 Свакогъ срца тайну оно знаде,
 Сваку тайну на видикъ измаи,
 На видяку истина се гледа,
 А истину и правду одсѣва,
 За мѣрило награде будуће,
 Жарко сунце, огледало свѣта!
 Тужный свѣте, гледни у высине!
 Шта ти каже огледало оно?
 Ё ли чудо: да ѿ пѣгаво сунце?
 Нисе л' чудо: да намъ јоште свѣтли??

Огнь. Острожински.

Ч Е Х Ъ И Л Е Х Ъ.

(Продуженіє.)

Стигли су на врѣ. — У домаћимъ седиштама, на обали удалънога мора, у краинама плодитимъ, постали су одъ гласовита отца и майке. А кадъ су ѿмъ се препунили краєви горевити, и кадъ су суседи почели на народъ миранъ и боголюбивъ крвно насртати, и кадъ су се люди враћали изъ туђине, и стали приповедати о благословенимъ краинама, коє јоште нису насе-

љне, — диже се сила народа, и богови бияу питани: оће ли добро учинити и безъ нѣова гнѣва, ако изиђу тражити другу, згоднију домовину, него што є ова, гди досадъ подъ нѣовомъ обраномъ трудно проводише дане живота. Богови милостиво дадоше дозвољнѣ, и сила народа спреми се да одлази изъ села отчински. — Найрабріи треба да буде вођа, свако тело мора управљати глава; тако су судили сви мудри у народу. — „Изберимо Чеха!“ говорили су едни; — „Лехъ ће насъ водити!“ викали су други, и съ несавѣднѣнимъ вољама народа морало се прибећи боговима. И пресуда овако є гласила: „Трипут' тридесетъ дана отегнуће се путъ народу, а свакиј тридесетый данъ обновитће му се вођа вољомъ вековечны богова. — Два има у сили народа, на којма милостиво почива рука богова одъ векова на векове, оба ће кренути силу народа. Надъ еднимъ ће се узнети посланикъ богова, и тай ће проглашенъ бити за вођу народа, а по нѣговой ће се памети управљати сваколика сила.“

И народъ се подиже са стара земљишта, гдино є мачемъ у руци бранити морао нѣве и стада одъ страны разбойника; па навеки опростивши се са отачаскомъ стреіомъ, скупи се, кано песакъ на брегу морскоме око великога езера. Тако су были одредили богови. Свещтеници народни призивау богове, а у боязљивомъ слутеню стоау Чехъ и Лехъ, ерѣ є на нѣма почивала нада народа, и на нѣма се имала явити воля богова. Обоица срца јуначкога, срца племенитога, народу одани, чешће су водили силу свога завичая къ победи надъ злима суседима; къ обоици клонила су се срца народа. И црный орао, посланикъ богова, узнесе се надъ Чехомъ — те Чехъ бияше за вођу избранъ. И тако се то догађало после тридесетъ,

и опетъ после тридесетъ дана; и последњи тридесетъ дана водио е Чехъ силу народа, кадъ су прелазили брда и шуме, реке и пустињѣ, докъ су се прибрали къ високой гори, на средъ те поляне, ограђене тавнимъ луговима, — као што бьяше одредила воля богова

Видите ли оне две мушке прилике на врѣте високе горе? Ђдна е съ главомъ подигнутомъ, друга са спуштеномъ. Два брата, близанци Чехъ и Лехъ, по вољѣ народа мораю ноћъ провести у самоћи, призивати богове, и молити ѿ да благослове идуће јутро. И Чехъ ѿмъ се препоручи подъ моћно крило, па склони главу на голу земљу да одпочине. Али Лехъ неможе јоште да сложи душу на молитву; итрьмъ коракомъ витла по гори, окомъ, пуњимъ гњѣва и жалости, погледа ведрий сводъ неба, па опетъ спавајућа брата. Сузама облио му се очи.

Чеха међутимъ блажени снѣ облећу. Онъ види благословену долину, обасуту светлости небесномъ; цвѣће невелико прѣтне мирисе расиса, любки слави пуне прса миномъ; по травнатимъ воћњацима, подъ сеновитимъ липама девојке играю, песма и слава богова разлеже се на све стране; и пѣму, Чеху, све се радостнымъ лицемъ окреће. Зачуе и гласе богова: „Благословенъ родъ твой међу народима; име твоје разноситѣ векови!“ Благодарно пружа Чехъ руке къ небу — тргне се, пробуди се, те скочи са земљѣ, и брата Леха предъ собомъ види гди стои са бледимъ лицемъ, гди чврсто потиче рукомъ држакъ мача, што му о боку висѣ.

Сунце се иза тавни шума промала изъ магловитога лежишта. Првѣй ѿговъ осмей зарумени се на лицу два брата на високой гори — али браћа стрепе одъ те ружичне светлости, као одъ бакљѣ, што ће да ѿ у гробъ прати. Лехъ тргне руку съ балчакѣ, па окренувъ се одъ брата, спусти главу. А Чехъ стреломъ јада пораженъ, плѣсне се за ѿнимъ рукама и прозбено очи небу подигнувши, погледа на јутреню крајну. Душа му заигра одъ радости надъ благословомъ бога. — Опazi зелене ѿвиве и сеновите лугове, опazi реку и потоке како се у бистрини својој блистаю — види свега свуда обилъ, види таборъ како е јутромъ живио, па радосно кликне: „Ту намъ дайте добри богови, да су намъ домови!“

Одъ доле, одъ подножја високе горе, узноси се къ уву ѿговомъ чудновата вика. Мож-

да е то добро знаменъ богова — саедињѣна воля народа? — Запали се Лехъ, прѣтне зенице ѿгове садъ букте, лице гори. — „Ђсте л' одсудили?“ затресу се уста ѿгова — па и онъ и братъ му Чехъ итрьмъ коракомъ пођу съ горе.

Подъ горомъ е настала и ма узела врва одъ народа, свеколике четѣ гибале су се. Смеса одъ тисућни гласова лети крозъ ту разновидну мложину, и на гору се узноси. А Чехъ стрепи, ерѣ се помамномъ викомъ непроглашуе саедињѣностъ народа; у Леху пакъ изниче нада, ерѣ у бурной вики, мисли онъ, да грми сила ѿговы прѣтеля. Кадъ се сиђу съ горе, нађу народъ гди већъ ври. — „Зато богови недаю више знамена; што Чехъ треба да остане вођа!“ тако су јдни викали. — „Зато богови посланика више нешилю; што Чехъ треба да престане бити вођа!“ викали су опетъ други. — Залуду су старешине на миръ опоминjali, залуду су свештеници гросили гњѣвомъ богова. Распалѣный духъ витезова није слушао, није се плашио. Мачевѣ севнуше у ѿговимъ рукама, а жене сташе викомъ напуњавати голему крајну.

„Добро дош'о, Чеху!“ — „Добро дош'о, Леху!“ — орило се са свѣ страна, кадъ су браћа на поляну сишла, и Лехъ се таки баци међу прѣтель, но Чехъ са лицемъ помраченымъ заостане подалъ.

„Здраво, Леху!“ — „Добро дош'о, вођо Чеху!“ — опетъ зазвони, и оружѣ смртнымъ блескомъ заблѣста браћи у рукама.

„Стан'те!“ — викне садъ Чехъ грломъ яснимъ и поразнымъ. „Стан'те! Куда васъ води та безвремена ватра? — Какавъ е био саветъ богова, кадъ смо последњи путъ сунце надъ крајнама отачаскимъ поздрављали? Слога и любовъ, Славлянскѣй народе! — Слогу и любовъ обећали сте. На какве се садъ чине распалюете? Знате ли зашто потежете мачеве братъ на брата? Мыслите вальда мени на радостъ, и за мой напредакъ? О, та радѣ бы самъ оружию вашимъ изложю прса, па да мојомъ крвлю растрете си очи!“

„То нису речи вође Славлянскогъ,“ рекше на то сребровласѣй Ратѣборъ. „Моје е око деведесетъ пута видило земљу, кадъ се у пролећно руво облачи, и уста су моя гласила браћи о любви, колико ми богови улише у срце знания, и саветъ е мой свагда важю; па тако и садъ велимъ: лађомъ мора владати лађаръ, у

кога е рука вешта и снажна — ма да му на веслама помажу вешти веслари; народомъ мора владати мудра глава — ма да му на руци стое са саветомъ мудри изъ народа. Ако се поверенѣмъ народа може дичити, кога су богови способностима обдарили, несме поверенѣмъ одбѣити, и даре богова одбацити.“ —

„Ал' мы на Леха поверенѣмъ полагаемо,“ викну на то у другой гомили, „а богови волю свою доста ясно являю!“

„Да — являю!“ рекне отаць Витонь, врѣвонный свештеникъ — рекне то гласомъ громкимъ и поразнымъ, да речи нѣгове и уку оружя пробише, кою башъ у тай ма почеше обадве стране. То рече, и разширивъ руке, очима у высь упретямъ, загледа у облаке. Свекоoliko людство около нѣга любопытно обрне очи за нѣмъ — и гле! надъ нѣмъ, у небесной высини, у блеску ютренѣга сунца, вию се два орла. У народу стане дисанѣ — и светомъ грозомъ спонаднуто стояло е све безъ мицаниа и безъ гласа.

(Конаць слѣдуе.)

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ЧИНОВНИЦИМА И НАРОДНИМЪ ЛЮДМА.

(Изважено изъ слова едного државника.)

Свакій чиновникъ мора быти или слободанъ и независимъ, или плащливъ и подложанъ влянію свои старій. Ако е независимъ, то е онда незгода за правленіе, ерѣ онъ неће да се у свачему повія по вољи министра; а ако е подъ чимъ вляніемъ и слепо послушанъ, онда е зло за народъ и за слободу. Но осимъ овогъ рода чиновника, кои су чисти и самостални или влянію подложни, налази се и други чиновника, кои су неописано опасни, а то су тако рећи амфибіе людій, кои на две столице седе, и кои се у едно исто време држе и правленія и нѣговы противника. Има людій, кои се преко двоє мердивене пеню тамо, гди незаслужую никадъ да дођу. Они немаре ко ће владати, само некъ су они у служби; нека се све руши и обалуе, само нека се они пеню. Ове покварене люде ништа неможе у томъ рѣвомъ путу зауставити. Нѣи требада свакій поштень човекъ презире и осуђуе.

Шта значи еданъ народный човекъ? е ли доста быти чиновникъ или депутатъ, па да се ово славно име задобуе? Не, то не довольно

за обявленіе овогъ великогъ имена у нѣговомъ найблагородниѣмъ значеню. Народный човекъ самъ себе забораваля, и душомъ се и тѣломъ посвећуе народномъ дѣлу, одной мысли, одной ползи свога отечества. Макарь кое системе да е тай човекъ, т. е. или мирне или революціоналне, само ако е поштеногъ намѣренія, и ако у себи персонифира какову велику ползу отечественну, то е народный човекъ.

Но такви люди неизлазе нигда изъ оне класе, коя се само брине, како ће да обогати себе и свою фамилію, како ће да већу плату добые, како ће да више свои сродника у службу увуче, и како ће болъ да себе и свое утврди у позлабенимъ гнѣздама буцета. Не, такви се люди нигда немогу наћи у реду оны, кои пузе предъ владѣтельмъ и министрима, кои само гледе како ће властительима угодити, и кои чаме око министерски капія, докъ їймъ се небаца какавъ комадъ, кои они одма счепаваю, и после безбрижно еду, немарећи ни за народъ ни за правленіе.

Ф.

ДОПИСЪ ИЗЪ ЗАГРЕВА.

За книжевность нашу могу Вамъ казати, да се овди сада печата кодъ Гая „Разны Дѣла Ивана Кукучвића Књига III.“ (Садржай „Гусаръ и поразъ Монгола,“ два юначка позорія). Комади ти, духомъ домороднымъ писани, угодитѣ нашимъ читательима. У истой печатњи налази се и другій и последній дѣлъ Ивана Кукучвића. Жупанова печатња издае за долазећу годину „Великій народный научно-забавный календаръ“ у книжевномъ ѣзыку. Видитѣмо у колико ће одговорити общој потреби. Ту се налази и прва часть „Доситея Обрадовића басни“ прилагођены околностима западне наше браће. У Карловцу ће се печатати за кое време „Басне И. Чичића,“ съ посветомъ нашему Янку Драшковићу. Дѣло то иматѣ четври књиге, а свака опетъ књига до 1000 басни съ дрворѣзима. Тако ми кажу люди, кои се свакій данъ съ писаоцемъ разговараю. Стайко Вразъ уредіо е за печатню књигу III. свои изворны пѣсама, коя ће се поради некои узрока печатати у Златном-Прагу. У књизи той, званой „Гусле и Тамбура,“ бытѣ сонета, балада, романца и други различиты пѣсама, између кои и една повећа повѣстна у шесть раздѣлака „Бабій пла-

нацъ.“ На край кнѣге додатѣ се јошть неколико пѣсама шальвигогъ садржая одъ новогъ новцатогъ нѣкаквогъ пѣсника, као што самъ разабрао изъ уста Г. Ст. Врза, и увѣрава ме реченый Господинъ, да ће се већина допасти. — За печатню є послао амо Г. Ст. Вразу изъ Босне дѣлце єдно Г. Ф. Юкићъ. У дѣлцу томе има народны приповедака, сказкѣй, загонеткѣй, сложены єзыкомъ врло чистымъ народнымъ. Я судимъ, да ће дѣло то быти другій „*Погледъ у Босну*“ (види разсудакъ о томъ дѣлу у П. кнѣзиз Кола). — У Далмаціи шири се любавъ за народномъ просвѣтомъ све већма. Има истина ту јошть людѣй, кои се прче са старимъ трулимъ начинима писаня, презирући и нашъ Латинскій правописъ као и ћирилицу, но они су хвала Богу „*gari nautes in gurgite vasto.*“ Већина є, нарочито младежь, за слогу; и надамо се, да ће и „*Зора*“ съ новомъ годиномъ забѣлити съ лицемъ веселымъ за остало Славянство. — У Задру є огласила пѣвачица наша Госноя *Ана Видовићева* подпуно изданіє свои пѣсама у правопису нашемъ съ Талиянскимъ преводомъ у б. свезака. У Сплѣту су изашле „*побожне пѣсме*“ *Н. Вичића* (такођеръ нашимъ правописомъ). — У Рѣци чуємо да се тражи дозволѣнѣ за издаванѣ часописа народногъ. —

(Конацъ слѣдує.)

ОБСАДЕ ЦАРИГРАДА.

Цариградъ досадъ ніє манѣ одъ 24. пута нападанъ и обсе́днутъ быо: два пута одъ стары Грка (Алцибіада 441 год. и одъ Филипа Краля Маѣдонскогъ 340 год. пре Хр.); три пута одъ Римски Царева (Севера 105 — 196, Максимина 136 и одъ Константина 324 год. после Хр.); єданъ путъ одъ Персіянаца (год. 616); єданъ путъ одъ Авара (год. 626), седамъ пута одъ Арапа (год. 654, 667, 672, 713, 743, 780, 798); два пута одъ Бугара (год. 764 и 914); два пута одъ бунтовника (819 и 1048 год.); єданъ путъ одъ Латина или одъ западногъ народа (1204); после одъ єдногъ Бизантійскогъ Цара (1261 г.); три путъ одъ Турака (1393, 1424, и 1453 год.). Одъ оволики обсада само є шесть пута быо градъ освоєнъ, и то одъ Алцибіада, Севера и Константина; затимъ одъ Латина, после одъ

Цара Михаила Палеолога 1261 год., напоследу пакъ отму га Турци 1453. год., одъ кога времена више ніє обсе́днутъ бывао.

Д. Аврамовићъ.

ИСКРИЦЕ. XIII.

Ако є и малена трговина наша, нека баре́мъ буде поштена; учимо вѣру одъ Турака. Рѣчь наша нека буде као права заклетва, да никакова сила, штета, ни користъ неразбѣ оувый светый савезъ.

Остала намъ є Турско-Славянска земля вавѣкъ туђа ради немилогъ завиђеня и старогъ Млетачкогъ страха. Могао є давъ съ оне стране ширити крила своя. Здравіє бы быо спавао, и честніє остао у Србскимъ планинама, него у Талиянскимъ; али є ослѣпю пріє него остарио, невиђаше ни добро свое, ни погибель свою.

Малена и слѣпа є трговина наша. Ништа незнамо извана и гулимо као на срећу; хлѣба неимамо, а гдѣ ораница быяше, мы садимо лозе. Валя да се сиромахъ напіє, ако хоће да заборава туге свое. Вина ћемо имати одвише, као правословаца, ракіє и лѣкара.

Малена и болестна є трговина наша. Камата и превара свагдѣ баца кореня своя, као люль, кои дави добро сѣме; као зелена змиѣ сакріє се у зелену траву, те пріє уєде него звиздне. У овоме занату, найтежемъ и найпогибелніємъ одъ много други, нѣки мысле да нетреба ни поштєня ни памети, него само руке и нокте. Али докле съ трговинномъ nebude умѣтностъ и вѣрѣность сєєднѣна, дотле намъ неће быти праве користи нити дикє. Турци ће се боѣти више вѣре наше, него мы нѣнове куге.

НАРОДНЕ СРБСКЕ ПОСЛОВИЦЕ.

(Скупио Тодоръ Вланъ учитель).

Лєньность вели: „данъ по данъ, ето и Ћурѣвъ данъ;“ а вредноћа: „Петакъ, Субота, далеко є Недєля.“

Обєћанъ є лудомъ радость.

Кои високо лєти, тай низко пада.

Ко се себе бои, тай се никогъ небои.

Учредникъ Милошь Поповићъ.

Издано и печатано у Правителствєной Кнѣгопечатни у Бєоградѣ.